

Rudolf Brajčić

SVETOST, ZADATAK SVIH

Smisao teme nije da je svetost kolektivni zadatak, kao što je koji industrijski proizvod šire ili uže potrošnje stvar cijelog kolektiva industrijskog pogona. Sveci nisu materijalni proizvodi, nego žive ljudske osobe, u kojima se osobna odgovornost, osobno zalaganje, osobna karizma i osobna ljubav prema Bogu i braći ljudima digla na vrhunac. U svecima u prvom redu trijumfira ljudska osobnost, čovjek ukoliko se razlikuje od drugih, ukoliko različito djeluje od drugih. Tu osobnost nikada ne mogu u čovjeku graditi ekipe, kao što grade mostove preko rijeka. Ona nije ekipni rad, pa se čovjek ni u jednom poslu ne doživljava tako sam kao na djelu svoga samoposvećenja. Slično kao što mora umrijeti sam, tako se mora i posvetiti sam. Kao što čovjek može ljubiti sam — nitko to ne može mjesto nas i za nas učiniti — tako može postati suncem svetačke ljubavi samo sam. Nema u tome ništa tragično. To je samo znak da svetost nije nešto izvan nas, nešto što izlazi iz nas van i ne vraća se nama, nego da smo to mi, nedjeljivi od samih sebe, u nabujalosti unutrašnjega svjetla, u prozirnosti svoga bića i izjarivanju svojih najdubljih dubina, premda se blagoslov naše svetosti mora razliti i na van preko naših ruku i naših prstiju. Time se ne niječe da se svetost ne postizava na Robinsonovu otoku, nego među ljudima i u odnosu prema ljudima, niti to da nam je potrebna pomoć drugih, pomoć njihova savjeta,, njihova primjera, njihova prijateljstva, niti to da ne ljubimo Boga i široki svijet oko sebe samo mi i nitko drugi. Želimo samo reći da je svetost naš vlastiti san i naša vlastita avantura, tako vlastita da je J. Rivière za vrijeme svoga tamnovanja u Njemačkoj mogao u svom dnevniku 15. listopada 1915. napisati: »Bože moj, otkloni od mene napast svetosti... Muž sam i otac, pisac sam. Ne kušaj me nemogućim stvarima.«¹

¹ P. BLANCHARD, *Santità d'oggi*. Borla/Torino 1963, str. 123. Naslov originala: *Sainteté aujourd'hui*, Desclée.

Što bi onda značilo: svetost je *zajednički* zadatak?

To znači da svetost nije ničiji privilegij. Bila se, naime, osebnim povijesnim hodom nekoć uvrježila misao da je svetost nekako isključivo samostanska biljka. To će nam osvijetliti kratak povijesni uvid u situaciju laika u prošlosti.

Kad se senator Paulin iz Nole obratio i htio sa svojom ženom posvetiti Božjoj službi, sv. Jeronim mu savjetuje da postane svećenik ili monah. Sveti Ivan Krizostom srećom zna i za treći put, za put posvećenja u svijetu. Njega će poslije naglašavati u skraćenom opsegu i papa Grgur VII. pozivajući laike na obranu Crkve od presizanja vladara u njezina prava. Najsvjetliji lik laika u srednjem vijeku je onaj koji izradiše vitezovi. Inače u tom vijeku laika nema ni na znanstvenom ni na kulturnom području. Nisu izobraženi. Pristup laika osobnoj izobrazbi, navlastito poslije izuma tiskarskog umijeća, u Crkvi izaziva krizu. Oni se ne bave ni apostolatom. Uz svećenike i redovnike njime se bave gotovo samo knezovi, i to više u smislu donošenja kršćanskih zakona i vođenja obrambenih ratova. Puk se posvećuje u sjeni samostana. Obiteljski život, doduše, uživa slobodu u kući, ali je u religioznom životu ovisan o životu u samostanu. Ovisi o samostanu u pitanju apstinencije, u pitanju postova, u pitanju pobožnosti, u pitanju vremena za liturgiju, i liturgijske proslave. Suživost laika sa životom samostana davao je laičkom životu pečat samostanskog života. Odvijao se u privatnim kućama, ali je bio više-manje normiran i voden duhovnim autoritetom i samostanskom klimom. Pouke kako provoditi taj život vodile su laika više iz svijeta nego mu rasvijetljavale put u svijetu, tako da je sv. Franjo Saleški mogao napisati: »Učile su pobožan život koji vodi potpunom povlačenju iz svijeta« (*Uvod u tpobožni život*. Predgovor).

Međutim, već od 12. stoljeća čovjek je počeo otkrivati prirodu i upoznavati vrijednost svoga upošljavanja u njoj. Sv. Toma nije to prevideo. Ipak se to upošljavanje vrši većim dijelom izvan Crkve, izvan jezina duhovnog vodstva. Tako se od renesanse do današnje mehaničke civilizacije izgradio jedan veličanstven čovjekov svijet bez prisutnosti Crkve u njemu, dapače bez vjere u Boga. U noći od 23. studenoga 1654. Pascal je imao religiozni doživljaj, iz kojeg je izvukao ovu poruku: »Zaboraviti svijet i sve drugo, sve osim Boga...« Crkva kao da se toga prenaglašeno pridržavala. No dok je ona zaboravljala svijet, ovaj je zaboravljao Boga i Crkvu.²

Laik se tako nekako najednom našao u drugoj situaciji, našao se u sekulariziranom svijetu, koji je izgubio vezu s Crkvom. Više mu nije susjed Crkva, nego ljudi i žene koji žive u njegovu kvartu, koji skupa s njim rade po uredima i tvornicama. Više ne živi u religioznom društvu, nego u društvu vodenu sindikatima, partijama, udruženjima. Brigu za

² Usp. Y. CONGAR, *Der Laie*, Stuttgart 1964, str. 654–680. Naslov originala: *Jalons pour une théologie du laicat*, Cerf.

njegov život, za njegov stan, za njegovo zdravlje preuzelo je novo društvo. Sav je njegov život i njegov rad utkan u mrežu novih odnosa, od kojih ga nijedan ne upućuje na Crkvu.³

Katolička akcija tamo između 1925—1935. oslobodila je laika osjećaja tuđinstva u laiciziranom svijetu. Ulila je u nj svijest da je pozvan da taj svijet prizna svojim svijetom sa zadaćom da njega i sebe kroza nj posvećuje. Teme koje ga u tom razdoblju dočekuju u časopisima, obnovama, duhovnim vježbama jesu: unositi Krista u sav život; ne biti kršćanin samo nedjeljom; vjera nije kaput koji čovjek vješa u predsoblju prije nego stupi na radno mjesto; vjera živi s čovjekom puna 24 sata na dan ...⁴

Ratne i poslijeratne godine utvrđivale su u toj svijesti laika i još mu pridonijele svijest o misionarskoj ulozi kršćana. Te su mu godine otkrile Crkvu kao otajstvo i činjenicu da i njoj pripada, da je i on sastavlja, da je i on za nju odgovoran. Slika njegova posvećenja, za kojim teži, poprma određenije crte. On treba da se posveti kao član Crkve, kao član Božjeg naroda i Kristova otajstvenog tijela. Poziv na posvećenje doživljava kao zov da bude ono što jest tamo gdje jest. Time kao svetac ne postaje pred Božjim očima nešto drugo nego što je svet svećenik i svet redovnik, nego postaje isto, samo na drugi vanjski način. Samo je jedna svetost, kao što je Bog jedan. Posvećivanje u takvom svijetu kao što je danas poganskom i ateističkom, znači provođenje apostolata i svjedočenje za Krista. Pape, osobito Pio XII., izjavljuju se za zemaljske vrednote i svjetovna zanimanja, za obiteljski život, sport, kulturu i znanosti. Izgrađuju se svetački likovi daleko drukčiji od likova svetaca iz srednjovjekovnih legendi: Ozanam, Garcia Moreno, General de Sonis, Vrau, Elizabeth Leseur, Jaeger, Contardo Ferini, naš Merz, mnogi likovi Katoličke akcije. Mijenja se i politika proglašavanja svetaca, kako se izrazio jedan protestantski pastor. Biraju se kandidati, ne šampioni askeze i izvanrednih djela, koliko duše s linije sv. Male Terezije, koja je živjela na liniji predanja Bogu i njegovoj svetoj volji. A još je Dostojevski bio u svoje vrijeme u romanu »Braća Karamazovi« po starcu Zosimu, tumaču Božje volje, poslao mladog novaka Aljošu u svijet da se posvećuje ljubeći zemlju i čovjeka.⁵ Uz put k svetosti na krilima kontemplacije prolazi se i put s pullmanom i metroom.⁶

Sabor je prihvatio taj mlaz prema nebesima iz Crkve, iz Božjega naroda i u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi upravio opći poziv na sve-

³ Usp. G. LAZZATI, *Consecration et secularité* u *Acta Congressus internationalis Institutorum saecularium*, Romae 20—26 IX 1970, str. 41. Edizioni O. R. Milana 1971.

⁴ Usp. Y. CONGAR, nav. dj., str. 680.

⁵ Usp. Y. CONGAR, nav. dj., str. 682—688.

⁶ Aluzia na J. Greena, koji u svom *Dnevniku* kaže da bi Gide obilježio Claudela: »Claudel je čovjek koji misli da ide u nebo pullmanom.« Claudel bi pak za Gidea rekao: »Gideideu pakao metroom.« P. BLANCHARD, nav. dj., str. 50.

tost: svi su u Crkvi pozvani na svetost, bilo da pripadaju hijerarhiji, bilo da ona njima upravlja, prema riječima Apostola: »Ovo je Božja volja, vaše posvećenje.«⁷ Krist je svima propovijedao svetost života, a ne samo nekima, svima je poslao Duha Svetoga, a ne samo jednoj vrsti kršćana, svi su po krštenju postali Božja djeca, a ne samo neki privilegirani. Svi stojimo pred Bogom s istim dostojanstvom Božjega djeteta, s istim Duhom Svetim u sebi, s istom Božjom Riječju. Nitko od nas nema u sebi nešto drugo, što bi u njemu, i samo u njemu, uvjetovalo mogućnost svetosti. Sv. Franjo Saleški je prevrćući Božju baštinu u dušama, došao do zaključka da nema čojeka bez naklonosti k ljubavi prema Bogu, a to će reći bez naklonosti k svetosti. Jaspers će reći da svaki čovjek odijeljen od Boga postaje nerješiv problem. Taj je čovjek instinkt za svetošću probio i u umjetnost kršćanskih pisaca. Nalazimo ga na stranicama Mauriacovih romana. J. Malegne piše svoje remek-djelo: Augustin ili Učitelj je tu. J. Green nam otkriva ono što je htio svojim djelima ovako: »Moji romani pokazuju posred unutrašnjih virova dno duše koje izmiče osluškivanjima psihologije, a tajanstveno je mjesto gdje je Bog zaposlen u duši.«⁸ Bernanos u *Dijalogu karmelićanki*, koje su najčišća zrcala težnje za svetošću, upućuje svoje posljednje poruke svojim čitaocima.

Svi su pozvani na svetost, a ne samo neke vrste, neke klase, neke skupine kršćana ili neki pojedinci. I teološki nas silogizmi na to upozoravaju. Kad ne bi bilo laika, ne bi bilo Crkve. Kad ne bi bilo svetosti u Crkvi, također ne bi bilo Crkve. Odsutnost laika i odsutnost svetosti jednako dokida Crkvu. To znači da je prisutnost laika i prisutnost svetosti jednako uspostavlja. Nije dovoljno da bude laika u Crkvi. Potrebno je da budu sveti. Inače nema Crkve, koja je sveta Crkva. Drukčija situacija laika u svijetu nego hijerarhijska ne dispencira ga od te obveze. J. Greene u svom romanu *Svršetak jednog jedinstva* stavlja u usta Mavrove žene Sare: »Kad bih znala ljubiti tebe, Bože, znala bih kako ljubiti ljude. Da li sam ikada ljubila Mavra prije nego sam ljubila tebe? Ili si bio to ti, Bože, koga sam već ljubila? Možda sam držala tebe u svojim rukama kad sam grlila Mavra?«⁹ Svi su pozvani na svetost. Sabor nikoga ne isključuje. Ni one koji trpe, jer sveci nisu heroji ni mača, ni pera, ni čekića, nego heroji ljubavi. Ni grešnike, jer je upravo grijeh posebna šansa za ljubav. I što je veći grijeh, to je šansa za veću ljubav, kao kod Magdalene, Augustina ...

No, netom što smo došli do življe spoznaje da smo svi, i laici, a ne samo redovnici i svećenici, pozvani na svetost, već je taj poziv postao ugrožen i u laicima, i u redovnicima, u svećencima, u cijelom Božjem narodu. Čini se, naime, da smo danas porušili sve piste za uzlet k svetosti. Prošetajmo malo oko tih ruševina!

⁷ *Lumen gentium*, V. poglavlje.

⁸ P. BLANCHARD, nav. dj., str. 13.

⁹ P. BLANCHARD, nav. dj., str. 83.

Danas je kriza vjere. Mnogi se vjerski stavci stavljaju u pitanje: Kristovo božanstvo, Marijino djevičanstvo, Kristova čudesa, racionalnost vjere, narav čovjekova umiranja, opstojnost anđela itd. Zamračila su se moralna načela: prišlo se pokušaju opravdanja masturbacije, predbračnih spolnih odnosa, dopustivosti rastave braka, promjenljivosti moralnih zakona. Apostolat se svodi na utakmicu kršćana s ateistima u borbi za pravdu u svijetu, u stvaranju novih struktura, u podizanju standarda. Askeza se, da bi se ogradila od stare askeze, rukovodi novim pravilima: treba napustiti svaku samozataju i odricanje, osim onih koje nam nameće život; čovjek je stvoren za veselje, moć je u dijalogu, a ne u slijepoj poslušnosti. To u teoriji. A u praksi? Materijalizirali se kršćani svih kasta, porazdijelili se u struje raznih teoretskih usmjerenja, svatko vozi u svom vozilu s oprezom da ne dođe do frontalnog sudara (ali do raznih sudara ipak dolazi), drže se intervjui s pokroviteljima svojih ideja i s predstavnicima vlastitih idejnih centara, kretanje po manipuliranom prostoru postalo je gotovo nužnost. I dok se sve to događa, opći poziv na svetost, u laicima i u klericima jednako, negdje u kutu rđa.

A ipak svi smo pozvani na svetost, gdje smo da smo, takvi kakvi smo, i to danas, u današnjem povijesnom času, u takvom u kakvom smo, koji valja ljubiti kao što sami sebe ljubimo, jer mi nismo ljudi ni prošlosti ni budućnosti, nego smo ljudi sadašnjosti. Upitan u kojoj bi epohi volio živjeti, Montalembert je bez krzmanja odgovorio: »U ovoj.« Tugovati što nismo živjeli prije, u »lijepa stara vremena«, znači oplakivati »izgubljeni raj«. Zamišljati svoj život kakav bi bio u nekom bućem vremenu znači opijati se iluzijama. Ni jedno ni drugo nema ništa sa svetošću. Poziv na svetost upravljen je svakome za njegovo ondje gdje je, ondje gdje se kao komarac našao u mreži života, kako mi se izrazila jedna duša, i za njegovo sada: Danas je došlo spasenje ovoj kući. Spasenje i Božja ljubav uvijek dolaze danas.

Samo danas, u vrijeme pomrčine vjerskih istina i moralnih zasada, u vrijeme stavljanja naglaska na vidove akcije u vezi s današnjim životom valja se u hodu za svetošću potruditi da imamo pred očima jasan uvid u svetost, u njezinu bit, i jasan pogled u njezine vlastitosti, na koje danas padaju naglasci.

Na izvoru kršćanske svetosti stoji živa struja ljubavi Trojedinoga Boga, koja osobnim samodarivanjem zemlji čovjeka i po njemu sav kozmos zove u svoju zajednicu, u pobožanstvenjenje. U kršćanstvu nema mjesta za prometejski mentalitet, jer su sva dobra neba dana zemlji. Nema mjesta ni za alijenaciju, jer ako je tko alijeniran, to je Bog koji se dao čovjeku. Stoga svetac nije prometejski obijač nebeskih brava, nego uživač pruženih dobara, uzvratnik ponuđenoj Božjoj ljubavi. Niti je opljačkani čovjek s ogoljenim čovještvom, nego bogataš s čovještvom kompletnog uzrasta.

Njegova uzvratna ljubav, njegovo »da« na Božju ponudu ljubavi i prijateljstva treba da se utjelovi u konkretnim djelima, da zauzme kon-

kretno životno lice. I za to konkretno, vanjsko i materijalno svetačko lice počelo je Bog, ukoliko je Božja ljubav na konkretan način izgovorena u Sinu, koji je postao čovjekom, bio raspet i uskrsnuo. Isus je svetac nad svecima, tj. lice svih svetaca. Svetost nije aristokratski odgoj kršćana za prosvjećenje, oživljavanje i podržavanje kršćanskih masa, nego suživljavanje u svom djelovanju s ljudskom sudbinom utjelovljenog Sina Božjega, izvora Božje ljubavi na zemlji i njezine slike.

Njezin unutrašnji pokretač i voditelj, njezino srce i njezina duša je Duh Sveti. U svjetlu te Ljubavi, koja je osobna, dinamična i koja za svaki naš čas ima svoje zahtjeve i svoja očekivanja, svetac odgovara djelima svoje ljubavi. Svetac je pjevač ili glumac, koji pjeva ili igra u pomičnom krugu svjetla, što šeće pozornicom. Ispadne li iz životnog kruga, koji mu obasjava Duh Sveti, gubi se u tami povijesne pozornice skupa s drugima. Zato svetac ne može znati za svoje sutrašnje konkretno lice, ne može svoj život staviti u točno određene kategorije i praktike. Mnogi su započeli dijarije, ali su i prestajali, mnogi su zacrtavali točno određene putove, ali su brzo uvidjeli da ne mogu doći onamo kamo su željeli prispjeti. Svetost nije veličina tijela koja se namiče gimnastikom, niti veličina duha koja se otkriva u planovima i njihovim ostvarenjima. Ona je veličina ljubavi koja se slobodno igra po krugu zemaljskom pred Božjim očima.

Svetost je *iskustvo* Božje ljubavi, iskustvo Boga koji ljubi grešnika i koji se dariva grešniku. Ona se ne sastoji ni u filozofiranju, ni u diskutiranju, ni u teologiziranju, ni u razmatranju. Ona nije divljenje velikim idejama i ne vodi k estetskom ili katonskom ili kojem sličnom problemu pred nekim »višim svijetom«. Ona je iskustvo Osobe, osobno kontaktiranje s osobnim Bogom, doživljaj Božjeg očinstva. Ona je iskustvo Boga, zalaženje u žive odnose s Bogom koji usrećuje i razapinje, koji tješi i muči, koji diže i obara, jer je iskustvo Boga ne kakav je u sebi, nego kakav je u spašavanju svijeta položena u grijeh. Ona je iskustvo otkupljenja, otkupiteljske milosrdne ljubavi, ljubavi u povijesnom pothvatu. Ona je iskustvo Božje akcije izvođene mudrošću križa u vidljivoj i po vidljivoj zajednici Crkve pa je zato iskustvo otajstva Crkve kao sakramenta spasenja. Sva ta svetačka avantura nastaje i razvija se u interkomuniji crkvene zajednice. Tu u Crkvi se živi i ljubi Bog, živi i ljubi Isus Krist, živi i ljubi brat čovjek, jer u toj Crkvi i po toj Crkvi živi i ljubi čovjeka Bog, živi i ljubi čovjeka Isus Krist.

Svetost nije gledanje prizora, nego stvarno sudjelovanje i angažiranje u Kristovoj drami, u Kristovoj stvari, u Kristovoj agoniji do svršetka svijeta. Nije erotika, koja ispija svjetove, nego agape, Kristova agape, koja se darivajući podmeće i žrtvuje za izgradnju novih svjetova, sadašnjih i budućih. To je ljubav koja ne živi u getu ni kastinski, nego za mnoge, jer je svetac čovjek za druge. Nadilazi sve biološke, sociološke i zemaljske psihološke kategorije, niti se po njima daje steći ili izmjeriti. »Svako ljudsko prijateljstvo je kao kita cvijeća koja vene na grobu i

svaka je utjeha kao glas koji dolazi izvana. Samo si Ti, Bože, kao glas usred duše«, pisala je G. von le Fort.

Svetac nije nadčovjek. Naprotiv, on je razbuđena svijest o grešnosti, o izgubljenosti, o potrebi spasenja, o slabosti. Božja ljubav je otkupiteljska. Otkupljujući nam se dariva, a to znači da je mi tek utoliko doživimo da smo zacijeljeni, da smo otkupljeni, ukoliko doživimo sebe kao potrebne spasenja. Dubina osjećaja grešnosti i dubina osjećaja Božje ljubavi ista je i zajedno se doživljava. Svetac je produbljeno spasenje i svijest o tome, spasenje koje se svaki čas vrši jer svetac svaki čas po sebi i po svom grešnom biću stoji ovako ili onako u sferi grijeha. Mi smo, naime, zbog povijesne situacije bića za grijeh. Božju ljubav možemo doživjeti jedino ukoliko doživljavamo tu situaciju iz koje nas ona oslobađa. Zato je svetac maksimalno solidaran s Bogom i ujedno najbliži od svih grešnicima i grešnom svijetu. U sebi uvijek nosi profil grešnika i kao takav susreće se s drugima da im navijesti oslobođenje.¹⁰

I kao što svetac doživljavajući Boga i njegovu ljubav odgovara Bogu svojom ljubavlju, tako doživljavajući blišnjega i potrebu njegova spasenja započinje ga otkupiteljski ljubiti, a to znači sebe razapinjati za druge. Križ je centralna stvarnost u životu sveca, jer je njegova ljubav raspeta za mnoge, kao što je Krist bio raspeta ljubav za sve. Htjeti svetost bez križa isto je kao i htjeti je bez ljubavi, jer se u kršćanstvu, u Crkvi u kojoj se zbiva svetost radi o raspinjanju ljubavi pred Ocem za braću u ovom grešnom, a to znači Bogu neprijateljskom svijetu.

Kažimo na kraju: svetost nije ništa drugo nego prihvaćanje i potvrđivanje Očeva izricanja u našu ljudsku narav i njegova udisanja Duha Svetoga u nas po Isusu Kristu za spasenje naše i cijeloga svijeta pod zakonom utjelovljenja i križa u Crkvi.

Umjesto završetka: pišući o kršćanskim misticima, H. Bergson je molio ljude da »pridonesu nastojanju kako bi se i na našem razbratimljenom planetu ostvarila bitna funkcija svemira, koji nije ništa drugo nego stroj za proizvođenje bogova«.

A. Camus je napisao: »Odvratani mi je svijet u kojem živim . . . Ne mogu oprostiti suvremenom društvu što je ono stroj koji dovodi ljude do očajaja.«

Svetac iz Camusova svijeta pridružuje se Bergsonovu pozivu. Eto, na to smo pozvani svi, i klerici i laici.

¹⁰ Usp. F. ULRICH, *L'essenza di una santità cristiana* u *Communio* 5 (1972) 13—28.